NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13208

DER MISHPET

Joseph Opatoshu

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שול־ביבליאטעק

№ 21

י. אפאטאשו

דער משפט

אלע יידישע ביבליאטעק
אין פרעכט ארכיוו

פארלאג „קולטור־ליגע״ /ווארשע

שול־ביבליאָטעק

№ 21

י. אָפּאַטאָשו

דער מִשפּט

אַרכיוו

פאַרלאַג „קולטור־ליגע" / וואַרשע

צײכענונגען פֿון ה. חײַנכאָוויטש / קלישע בײַ
ה. גאָלדבערג / דרוקערײַ „די וועלט“ / געדרוקט
אין 1000 עקזעמפּלאַרן / וואַרשע 1924

J. Opatoszu — DER MISZPOT

Wydawnictwo „Kultur-Lige“
Warszawa, Leszno 40 m. 11

Druk. „Di Welt“, Warszawa, Nowolipie 7

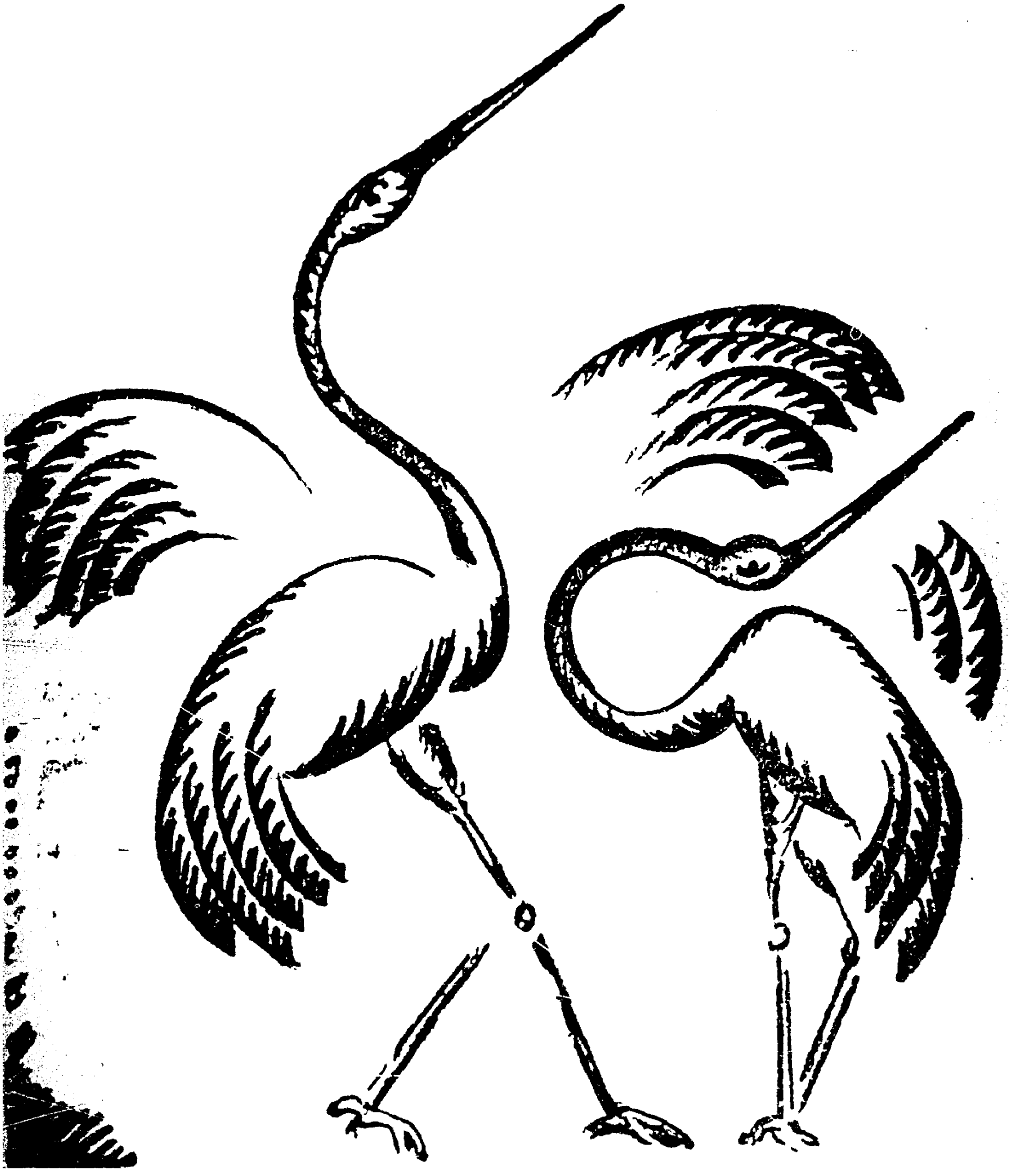

מין פירעריקן הויל

א

שמחה פישער, אַ פאַרגרעבטער, מגושמדיקער ייד, האָט געוווינט אין שכנות מיט פנחס „שרייבער". שמחהס פויעריש הייזל מיטן שוואַרצן, פון אַלטקייט שטרויענעם דאַך, איז געשטאַנען ביים עק פון דער זשאָלדעווקע, ווו זי שניידט זיך, ווי אַ טרעפ, צווישן שפּיציקע סקאַלעס און פאַלט מיט אַ רויש אין דער ווייסל אַריין. און פון דערווייטנס האָט זיך

געדאכט, אז דאָס הייזל איז אויסגעוואקסן פון די סקאַלעס, וויגט און שווענקט זיך אין וואַסער, ווי א בערלינקע, און אַרום און אַרום פלעכטן זיך זילבערנע סטענגעס.

דער פישער מיט דריי בנים זיינען געשטאַנען אָן קאַפּאָטעס, באָרוועס, מיט פֿאַרשאַרצטע איבער די קניען הויזן, און געשמירט מיט קעז גרויסע צוויי-אויעריקע עמערס. שמחהס ווייב, אַ געזונטע, רויטע יידענע, ווי אַ פּויערטע, מיט אַ ווייס דרייעקיק טיכל אויפן קאָפּ, איז געשטאַנען אַ באָרועסע, מיט ברייטע צונויפגעוואַקסענע, ווי ביי אַ גאַנז, פינגער און פאַרריכט גרויסע, געשטריקטע שאַטקעס. די מענער האָבן אַריינגעלעגט שטיינער אין די עמערס, דער שטראָם זאָל זיי נישט אַוועקטראָגן. און אַז אַן עמער איז פול געוואָרן מיט פיש, האָבן זיי גיך אָנגעצונדן שטיקער קין, די פיש זאָלן נית זען ווו צו אַנטלויפן און האָבן דעם עמער אַרויסגעשלעפּט. די צאַפּלדיקע פיש האָט מען אַריינגעלאָזט אין די געשטריקטע שאַטקעס און זיי אָנגעהאַנגען אָן אַ פּליט, וואָס איז געשוווּמען אין וואַסער, צוגעבונדן צום ברעג מיט גראָבע שטריק.

אויף דעם פּליט איז געזעסן שמחהס מוזיניק, זעליק, אַ ייִנגל פון אַ יאָר צען מיט אַ וואָרצל נעבן אויער, און געוואָרפן קרישקעס אין אַ פלאַש מיט וואַסער, ווו אַ גאָלדן פישל איז אַרומגעשווּמען.

זעליק איז געוואַקסן אין וואַלד ווי אַ ווילדע ציג. אָפּט פאַרפאַלן געוואָרן אויף עטלעכע טעג, זיך מיטגעכאַפּט מיט אַ בערלינקע זאַלץ, וואָס איז פאַרבייגעשווומען, און אין דער־היים האָט ער קיינעם נישט אויסגעפעלט. און איינמאָל, אַז

ס'איז דורך אַ וואָך און זעליק איז נישט אַהיימגעקומען, האָט די מוטער געלאָזט פאַלן אַ וואָרט. אַלע האָבן געשוויגן. און נישט בחנם! ווען זעליק איז געבוירן געוואָרן מיטן וואָרצל, האָט די מוטער זיך דערשראָקן און געשיקט נאָך דער אַלטער „סשאַראָוויצע“, זי זאָל אים אָפּשפּרעכן.

די מכשפה האָט געהייסן דעם קליינעם זייער היטן. אז ניִשט, וועט די קייסערין פון דער ווייסל, די הייליקע וואַנדע, אים צונעמען.

און דער פישער מיט די בנים האָבן געגלויבט באמונה שלמה, אַז דאָס שטיק וואַסער, וווּ זיי וווינען, מוז צונעמען אַ מענטשן, דען דער פאַנג ווערט שוואַכער פון יאָר צו יאָר. דאָס וואַסער פאָדערט זיינס — דעריבער גייט זיי אַזוי שלימזלדיק.

און יעדער מאָל, ווען זעליק איז פאַרפאַלן געוואָרן אויף עטלעכע טעג, האָבן אַלע געשוויגן און ביי זיך האָט יעדער געטראַכט, אַז דאָס וואַסער האָט שוין זיין קרבן. איז, ווי אויף צו להכעיס, דער קליינער יעדער מאָל צוריקגעקומען. די ווייסל האָט אים שוין דריי מאָל אַרויסגעוואָרפן. דערי־בער האָט שמחה ניט געוואָלט וויסן פון דעם יינגל, אים ניט געלערנט קיין יידישקייט, איז טאַקע זעליק אַרומגעגאַנגען קרועה בלויה.

— וואָס האָסטו זיך אָנגעקזעצט, וואָס, בהמה, דו — האָט די פישערין אַ געשריי געטאָן צו זעליקן — גיי אַריבער צום „שרייבער" און פרעג וויפל פיש מע זאָל שיקן אויף שבת.

דאָס יינגל האָט געכאַפט די פלאַש מיטן גאָלדענעם פישל און זיך געלאָזט איבערן וואַלד.

זעליק האָט געטראַכט, אַז ווען ער וועט עלטער ווערן, וועט ער ניט כאַפן קיין פיש מיט עמערס. ער וועט זיך אויס־

בויען אַ פּליט און כאַפּן פיש מיט טיטשן. און אַז ער וועט, רייך ווערן (אַזן רייך ווערן וועט ער געוויס), קויפט ער זיך אַ פּאָר גומענע שטיוול מיט לאַנגע כאַליעוועס, וואָס פאַר־בינדן זיך מיט אַ שנאָל אַזש אונטערן בויך, אַ לעדערן רעקל און ער וועט אַרומפּאָרן אין די וואַסערן אין אַן אמת פישערשיפל, מיט אַזאַ גרויסן ראָד. דעמאָלט וועט ער זיך אויסבויען פּונקט אַזאַ הויז מיט אַ גלעזערנער, וועראַנדע, ווי פּנחס שרייבער האָט. און טאָמער גאָר אָוועקשענקען דאָס גאָלדענע פישל רחלען? זי איז דאָך מיט אים שוין ברוגז דעם צווייטן טאָג! ער האָט איר שוואַרצער קאַץ דעם עק אָפּגעהאַקט. אַ שענע ריינע כפּרה! אַז די פיש וואַרפן דעם רויג, דאַרף זי זיך נישט פאַרגנבענען און אויפפרעסן זיי! יאָ, דאָס פישל וועט ער אַוועקשענקען רחלען. אמת, גאָלדע־נע פישלעך וואַלגערן זיך נישט אין דער ווייסל, נאָר גאָר־נישט, ער וועט עלטער ווערן, וועט ער כאַפּן אַ וואַלפיש, אים אויסהוילן, זיך אויפבייען פון דער שופן־פעל אַ פּאָר הויזן מיט אַ ראָק צוזאַמען, ווו די בלויזע אויגן זאָלן זיך נאָר אַרויסזען, און ער וועט זיך אַ לאָז טאָן מיט אויפגעשטעלטע פליספעדערן צו די גאָלדענע פישלעך, ער ווייסט, אַז זיי וווינען אין די טיפסטע קעסל־גריבער. ער וועט אָבער רחלען אָנזאָגן, זי זאָל טוישן דאָס וואַסער און אַריינוואַרפן עטלעכע קרישקעס.

אויף דער וועראַנדע איז געזעסן רחל און זיך אויסגע־
טענהט מיט דער שוואַרצער קאַץ, וואָס איז געלעגן אין אַן
אויסגעבעטן קאָשעק מיט אַ געשוואָלענעם רוקן:

— מיין אָרים קעצל! ס'טוט דיר ווי? נו, ווייז נישט! מיקאָלאַי זאָגט, ס'וועט זיך פאַרהיילן. דערפאַר וועט זעליקס וואָרצל ווערן אַזוי גרויס, אַזוי גרויס, זעסט, אַזוי! — און זי האָט צעשפרייט ביידע הענטלעך — וועט דאָס זיין מיאוס — האָט רחל זיך צעלאַכט — זעליק מיט אַן עק אויף דער באַק!

— רחל, זעסט, כ'האָב אַ גאָלדן פישל! ווילסט עס?

רחל האָט זיך אויסגעדרייט און אַראָפּגעלאָזט אַ ליפּ:

— כ'בין ברוגז!

— פאַרוואָס ביסטו ברוגז?

— ווייל ביסט אַ גזלן!

— אַז דער טאַטע האָט מיר געהייסן, אויף מיין וואָרט! ער האָט נאָך געהייסן כאַפּן דיין קאַץ אין אַ זאַק אַריין און זי אַראָפּוואַרפן פון בערגל, אַזוי, פליוך, אין וואַסער אַריין!

— און מיינסט, ס'וועט דיר זיין געשאָנקען? גאָט וועט דיך שטראָפן! מיקאָלאַי זאָגט, אַז דיין וואָרצל מוז ווערן אַזוי גרויס, ווי דער אָפּגעהאַקטער עק.

זעליק איז אויף אַ מינוט צעמישט געוואָרן, זיך אָנגע־כאַפּט פאַר דער באַק און אים האָט זיך בעת מעשה מיט אַן אמת אויסגעדאַכט, אַז דער וואָרצל ווערט לענגער.

— ס'איז אַ ליגן! אין וויפל וועטסטו, אַז מאָרגן האָב איך אים שוין נישט? כ'האָב אַזאַ מיטל!

— וואָס פאַר אַ מיטל?

— מע שמירט אים אויס מיט טויבן־בלוט עטלעכע מאָל, ווערט ער פאַרדאַרט און פאַלט אַראָפּ.

— טאָ פאַרוואָס טוסטו עס נישט?

— ווייל די מאַמע זאָגט, דער וואָרצל איז מזלדיק און אַז כ'וועל אים אַראָפּנעמען פאַר 13 יאָר, וועט ס'מזל אַנטלויפן.

— און דו ביסט מזלדיק?

— אודאי, זעסט, מיך האָט די ווייסל דריי מאָל אַרויס־געוואָרפן און כ'וואָלט אפילו אין ים אויך געקאָנט שווימען! מיין טאַטע איז שוין אַזוי לאַנג פישער און האָט נאָך קיין־מאָל קיין גאָלדן פישל נישט געכאַפּט. און איך ווייס, וווּ זיי וווינען אויך! און דו ווייסט נישט!

— וווּ?

— אין די קעסל־גריבער!

— זעליק, ס'איז אמת, אַז אַ קעסל־גרוב מוז יעדער יאָר צונעמען אַ מענטש?

— אודאי, זיי וווינען דאָרט מיט די גאָלדענע פישלעך! דו ווייסט, אַז כ'וועל עלטער ווערן, וועל איך אַהין צו די גאָלדענע פישלעך

— און אַז זיי וועלן דיך נישט אַרויסלאָזן?

— זיי וועלן יאָ אַרויסלאָזן!

— און וואָס וועסטו דאָרט טון?

— ווייסט וואָס, דאָרטן ליגן אַלע ים-אוצרות, וועל איך זיך אָנלעגן פולע קעשענעס מיט גאָלד און בריליאַנטן און קומען צוריק.

— און וועסט מיך אויך מיטנעמען?

— דיך? אַז ביסט ברוגז!

— אודאי בין איך ברוגז!

— וועל איך דיך נישט מיטנעמען!

— טאָ נעם נישט!

— טאָ גיב מיר אָפּ ס'גאָלדענע פישל!

— ס'גאָלדענע פישל? טאָ פאַרוואָס ביסטו אַזאַ שלעב-טען, נעמסט מיין קעצל און — — —

— אויף מיין וואָרט, כ'וועל מער דעם עק נישט אָפּהאַקן!

— אַז דו האָסט שוין אָפּגעהאַקט!

— רחל, ווו ביסטו? ס'עסן ווערט קאַלט — האָט די אַלטע דינסט געררופן.

— כ'גיי שוין — האָט רחל געענפערט און זיך אויפ-געשטעלט.

— קום מאָרגן צו אונז, רחל, באָטשאַנעס (בושליעס) זיינען שוין געקומען צו פליען, וועסט קומען?

— כ'וועל קומען.

רחל איז אַרייַן אין שטוב.

ב

דער וואַלד האָט פריילעך גערוישט, געשמעקט מיט קאַליפאָניע.

וועליק, אַן אָפּגעברענטער, ווי אַ ציגיינערל, איז זיך געגאַנגען אַ באָרוועסער איבערן וואַלד, אויסגעמיטן די סטעשקעס, ווו אַלע גייען, געשפּרייזט איבער דער שוואַרצער, זומפּיקער, מיט מאָך באַוואַקסענער ערד און הנאה געהאַט ווי די קילע, פייכטע ערד צעגייט און פידלט אונטער זיינע פיסלעך, ווי גוט אויסגעקנאָטענע טייג. דאָס ייִנגל האָט געהאַלטן אַ שליסל אין מויל און געפייפט אויף וואָס די וועלט שטייט.

רחל, אַ פריילעכע, מיט צעפלאָמטע בעקלעך, מיט די שיך און זאָקן אין די הענט, איז דעם ייִנגל נאָכגעגאַנגען.

שטראַלן, וואָס זיינען געווען באַהאַלטן טיף אין וואַלד, האָבן מיט אַמאָל גענומען שטיפן, זיך פלעכטן אַרום רחלען. די שטראַלן האָבן זיך פאַרגנבעט פון הינטן, איר אַ קוש געטאָן, צוריק אָפּגעשפרונגען און מיט אַמאָל זי אַ גאָס אָפּגעטאָן מיט אַזאַ זילבערנער ליכטיקייט, אַז רחל האָט אַזש פאַרזשמורעט די אויגן און אַרויסגעלאָזט אַ פריילעכן קוויטש.

פויגל זיינען געוואָרן לעבעדיקער, זיך אַרויסגעריסן מיט אַ פאַטשעריי פון טיפן גראָז, געבליבן הענגען אַנטקעגן דער צעפלאַמטער זון און זיך צעטרעלט.

דער וואַלד האָט פריילעך גערוישט, געשמעקט מיט קאַליפאָניע.

און עס האָט זיך געדאַכט, גלייך מחנות פידל־שפּילער זיינען צעוואָרפן איבערן וואַלד, ווערן אַלץ מידער, הערן ביסלעכווייז אויף צו שפּילן — האָבן די פידל־שפּילער דער־זען, ווי אַ יונג פּאָרל שטייט האַנט אין האַנט באָרוועסע אויף

דער פייכטער ערד, האָבן זיי זיך דערפילט יינגער, ראָש און ראָשער גענומען רייבן זייערע בויגנס אָן געל־רויטלעכע שטי־קער קאַליפאָניע און די הויכע סאָסנעס, ווי אָנגעצויגענע סטרונעס, האָבן אַ ציטער געטאָן, זיך צעברומט, ווי אַ ווייטער שטילער ים: יוגנט! יוגנט!

ארויסגייענדיק פון וואלד, האָט דאָס פּאָרל זיך אָוועק־געזעצט אויפן ברעג פון דער ווייסל און גענומען שווענקען אין דעם דורכזיכטיקן וואסער זייערע בלאָטיקע פיסלעך.

אויף דער צווייטער זייט ווייסל האָבן זיך געצויגן ברייטע גרי־נע לאָנקעס, דורכגעוואָרפן מיט געלן „כאַבער" (פעלד בלימלעך).

איבער דער לאָנקע איז אַרומגעגאַנגען אַ ווייסער בושעל מיט אַ שוואַרצן עק. ער האָט געהויבן זיינע רויטע פיס, ווי שטאָלצעס, גדלותדיק פּאַרריסן זיין לאַנגן האַלז מיטן רויטן שנאָבל און געשלונגען מיט אַ „קליו־קליו" גרינע זשאַבקעלעך. און אַז די זון איז אַרויסגעשווומען פון הינטער אַ וואָלקן און גענומען באַקן, האָט דער בושעל זיך אַוועקגעשטעלט אויף איין פוס, באַהאַלטן זיין רויטן שנאָבל מיט אַ האַלבן קאָפּ אונטער אַ פליגל און אַזוי געבליבן שטיין אויף דער גרינער לאַנקע, ווי אַן אויסגעמאָלטער.

— רחל, ווייסט וואָס וואָלט געווען אַ גוטע זאַך?

— וואָס?

— טאָ שווער זיך, אַז וועסט קיינעם נישט דערציילן!

— אסור נישט!

—גיי, כ'האָב מורא, וועסט יאָ דערציילן!

— אויף מיין וואָרט, נישט, זעליק!

— געדענק! — און זעליק האָט אויפגעהויבן אַ פינגער צו דער נאָז — ווייסט וואָס מיר איז איינגעפאַלן?

— וואָס?

— דו וועסט נישט טרעפן! — האָט זיך זעליק צעלאַכט.

— זאָג שוין! — האָט רחל זיך געבעטן, אָנגענומען זעליקן ביי אַ האַנט און געריבן איר נאָס פּיסל אָן זיינס.

— דו ווייסט, ווען מיר קריגן אַ גענזן איי, אוי, וואָלט דאָס געווען גוט!

— צו וואָס דאַרפסטו אַ גענזן איי?

— כ'וואָלט עס אַריינגעלעגט אין נעסט צו די באָטשאַנעס, וואָלט אַרויסגעקומען אַ האַלבער באָטשאַן און אַ האַלבע גאַנז.

— און דער באָטשאַן וועט דיך צולאָזן?

— כ'וועל עס פאַרטאָג אַריינלעגן, ווען ביידע פליִען אַוועק.

— זעליק, דו ווייסט ווער עס ברענגט קליינע קינדער? בריינע זאָגט, אַז אַ באָטשאַן ברענגט אַ קליין קינד אין אַ קאָשעקל. ווו ווּינען אַלע קינדער?

— אין הימל!

— און אַז ס'רעגנט?

— אַז ס'רעגנט? כ'ווייס נישט! מסתמא באַהאַלטן זיי זיך, ווען די וואָלקנס גייען אַראָפּ צו דער ווייסל זיך אָנטרינקען.

— און דער באָטשאַן, וואָס שטייט אויף דער „אָנקע, קאָן ברענגען קליינע קינדער?

— אודאי!

— זעליק, און אַז איך וועל שטארק וועלן, וועט דער באָטשאַן מיר אויך ברענגען אַ קינד?

— אודאי! — און זעליק האָט אויסגעשטרעקט די הענט — אַזאַ באַרג מיט קינדער!

אַ צווייטער בושעל, עטוואָס אַ קלענערער, מיט אַ ווייסן פליגל, ווי אַן אָפּגעקאַלעכטער, האָט זיך פאַמעלעך אַראָפּגע־לאָזט. דער „ער", וואָס איז געשטאַנען אין מיטן דער לאָנקע, האָט זיך ווי אויפגעטשוכעט, צעשפרייט די פליגל, פארריסן דעם לאַנגן האַלז, זיך פונאַנדערגעגעניצט און גענומען לויפן אַרום און אַרום דער „זי" מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ און געשריגן — קליא־קליא — — דער „ער" האָט זיך אָפּ־געשטעלט, אויפגעהויבן זיין רויטן, עטוואָס צעעפנטן שנאָבל, ווו ער האָט געהאַלטן אַ גרין זשאַבקעלע, ווילעריש געקוקט אויף דער „זי", ווי ער וואָלט געזאָגט: „ביי מיר וועט שוין אַ חייב נישט שטאַרבן פון הונגער", און עס איר אונטערגע־טראָגן. בשעת די „זי" האָט זיך געקרעקט, געהויבן דעם האַלז, געגלאָצט די אויגן און געשלונגען דאָס זשאַבקעלע, וואָס האָט זייער קיין ניט חשק געהאַט צו מאַכן אַ שפּאַציר איבערן בושעלס גרגרת, האָט דער „ער" איר עטלעכע מאָל פון ליב־

שאפט וועגן אַ פּיק געטאָן מיטן שנאָבל, איינגעגווּרעט זיך קאָפּ צו איר אונטערן פליגל און עפּעס געזוכט. ער האָט זיך צוריקגעזעצט, גענומען פּאַטשן מיט די פליגל, געפלויגן בידע־ריק אַרום דער „זי”, געמאַכט חנדלעך מיטן בויגיקן, קלוגן האַלז און דער תּמיד שטילער פויגל האָט זיך צעזונגען:

קליאַ־קליאַ־קווע, קליאַ־קליאַ־קווע! —

זעליק איז אַרויס פון וואַסער.

— גיי שוין אַהיים, רחל, און ברענג אַן איי, איצט איז דאָס נעסט ליידיק. גיכער, טו אָן די שיך!

רחל האָט אַ פריילעכע אָנגעטאָן די שיך, זיך געפּילט באַקוועמער און אַ שפּרונג געטאָן.

— נו, וואָס גייסטו נישט? — האָט זעליק געכּרעגט.

— כ'פחד זיך אַליין!

— וועל איך מיט דיר מיטגיין, גוט?

און די קינדער, אָננעמענדיק זיך פאַר די הענטלעך, זיינען שפּרינגענדיק פאַרשוווּנדן אין וואַלד.

ג

זעליק איז אַ פריילעכער צו צו דער סטאַדאָלע, וווּ די בושלעס האָבן געהאַט דאָס נעסט, גענומען פון רחלען דאָס איי, עס צוגעהאַלטן מיט די ליפּן און לייכט, ווי אַ קאַץ, גע־נומען קלעטערן אויף דער גלייכער ליימענער וואַנט. ער

האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַר אַן אָפּענעם קראָקווע, געוואַרט אַ ביסל, ווי ער וואָלט געזוכט דאָס גלייכגעוויכט און זיך אַ וואָרף געטאָן מיטן קערפּער אויפן דאַך. דאָס נעסט איז באַשטאַנען פון אַן אַלטער, הילצערנער, בראָנע. אין דער בראָנע איז געלעגן אַ קויש, אויסגעבעט מיט גראָז און צווייגן. אַ טוכלער ריח פון פיש, זשאַבעס און הינדלעך האָט זעליקן אַ שלאָג געטאָן אין פּנים אַריין. אין דעם נעסט זיינען געלעגן דריי גרויסע אייער. זעליק האָט אַרויסגענומען אַן איי, אַריינגעלעגט אָנ־שטאָט דעם דאָס געגזענע און געוואָלט זיך אַראָפּלאָזן פון דאַך, ווי ביידע בושלעס האָבן זיך מיט אַמאָל באַוויזן און זיך געטראָגן מיט צעשפּרייטע פליגל גלייך אויף זעליקן. זע־ליק האָט נאָך צייט געהאַט אַראָפּצושפּרינגען, נאָר ער האָט זיך אַזוי דערשראָקן, די בושלעס זאָלן אים נישט צעפּיקן, דאָס ער איז געבליבן אַ רגע שטיין מיט דעם איי אין ביי־דע הענט.

רחל האָט אַרויסגעלאָזן אַ קוויטש:

— זעליק, שפּרינג אַראָפּ!

זעליק האָט זיך איינגעקאָרטשעט, פאַרשטעלט דאָס פּנים מיט ביידע הענט, ווי איינער וואָס ערוואַרט קלעפּ, און גענו־מען זיך אַראָפּגליטשן פון משופּעדיקן דאַך.

דער „ער", דורכפליִענדיק, האָט אויסגעצויגן זיין לאַנגן האַלז, זיך פאַרמאָסטן מיט זיין שאַרפן שנאָבל זעליקן אין

פנים אריין. זעליק האָט אויסגעמיטן דעם בושעלס שנאָבל, געכאַפּט אַ פּיק אין דער פּלייצע און אַראָפּגעפּאַלן פון דאַך, ווי אַ שטיין. דאָס איי האָט זיך צעשפּריצט און אָפּגעגאָסן זעליקן מיט אַ געלער פּליסיקייט.

רחל האָט געמיינט, אַז זעליק איז געוויס טויט פון דעם קלאַפּ, האָט זי זיך גענומען אויסקנייפּן שטיקער פלייש, גע־פאַלן נעבן זעליקן אויף די קני׳ען, אים אַרומגעכאַפּט מיט ביידע הענטלעך, גענומען קושן און זיך צעוויינט:

— זעליקל, טייערער מיינער, ס׳טוט דיר וויי, זאָג? אַלץ בין איך שולדיק! צו וואָס האָב איך געבראַכט דאָס איי?

אַז זעליק איז פון דעם קלאַפּ צו זיך געקומען, האָט ער דערפילט אַ ווייטאָק אין דער פּלייצע און זיך דערמאַנט, אַז דער בושעל האָט אים אַ פּיק געטאָן. רחל, דערזעענדיק, אַז פון רעקל רינט בלוט, האָט זי זיך אַ כאַפּ געטאָן פאַרן קעפּל.

— אוי, מאַמעשי, בלוט!

און זי האָט זיך ווידער אַוועקגעזעצט נעבן זעליקן אויף די קני׳ען און אים גענומען בעטן:

— זעליקל, טייערער מיינער, קום צו אונז. ברײנע וועט דיר עפּעס צולעגן, זי וועט, אַכור, קיינעם נישט דערציילן, וועסט זען, כ׳בעט דיך, זעליקל, קום!

זי האָט אים אַ קוש געטאָן און זיך צעוויינט: — אַלץ אי־בער מיר!

זעליק, זעענדיק, אז מע ווינט איבער אים, האָט ער זיך מיט אַן אמת דערשראָקן, פאַרגעסן אָן דעם ווייטאָק און זיך אויפגעשטעלט.

— קום, רחל, מיר וועלן צוגיין צום וואַסער, וועסטו מיר אָפּוואַשן דאָס בלוט, גוט? ווײַן נישט, מיר וועט גאָר־נישט זײַן! כ׳האָב שוין געהאַט גרעסערע לעבער אין קאָפּ און ס׳האָט זיך אויסגעהיילט.

— ביסט בייז, זעליק?

— ניין!

— ווילסט מיר זאָלן אייביק זײַן חבר?

— אודאי וויל איך!

— זעסט, כ׳האָב דיך אַזוי ליב — האָט רחל געזאָגט און געכאַפּט איר הענטל איבער דעם עלנבויגן אין מויל אַריין, פאַרקוועטשט די אויגן און אַ שטאַרקן ביס זיך געטאָן, אַז אַלע אירע ציינדלעך האָבן זיך, פאַרלאָפּענע מיט בלוט, אַרויסגעפּרעסט.

זיי האָבן געשוויגן, געגאַנגען איבער די דיקע, טרוקענע צווייגלעך, וואָס האָבן זיך געבראָכן אונטער זייערע פיסלעך, געגאַנגען צו דער ווייסל.

רחל, ווי אַ קליינע מאַמע, האָט זיך גענומען פאַרן אָרעם זעליקן. זי האָט אים אויסגעטאָן דאָס רעקל, דערנאָך האָט זי אַראָפּגעצויגן דאָס העמדל, זיך אײַנגעצן פאַרגעסן, אַז

מע טאָר ניט קוקן אויף אַ נאַקעטן ייִנגל, געטומען איר ווייס פּאַרטוכל, עס גענוקען אין קאַלטע וואַסער און אַרומגע־ווישט זעליקן די ווונד. זעליק איז געלעגן אויף אַלע פיר, ווי אַ פאַרוואונדעטע חיהלע, זיך קיין ריר ניט געטאָן און הנאה געהאַט, וואָס רחל פאָרעט זיך אַרום אים. און אַז זי האָט די ווונד אַרומגעווישט, האָט זי אויסגעוואַשן איר פּאַרטוכל, עס גוט אויסגעדרייט, אַרויפגעלעגט עס זעליקן אויף דער ווונד, זיך פאַרקליבן מיט אים צווישן קוסטעס, אין שאָטן, און אים גע־הייסן זיך אויסציִען מיטן פּנים אויף איר שויס, אַז די ווונד זאָל זיך עטוואָס צוטריקענען.

זעליק האָט אַלץ געפאָלגט און איז גלייך אַנטשלאָפן גע־וואָרן ביי רחלען אויפן שויס.

רחל האָט יעדע ווײַלע אונטערגעהויבן דאָס פּאַרטוכל — געקוקט, צי די ווונד פאַרטריקנט זיך. די ווונד אָבער האָט געבלוטיקט, האָט רחלען פאַרקוועטשט אונטערן הערצל און זי האָט זיך שטיל צעוויינט. און אַ פאַרוויינטע, מיט רויטע פאַרלאָפענע אויגן, האָט רחל אויך איינגענורעט איר קעפל צווישן די בלעטער און איינגעשלאָפן.

ד

די בושליכע האָט אַ גאַנצן פרימאָרגן נישט אָפּגעטראָטן פון איר נעסט — געקוקט, ווי דאָס קליינוואַרג פּיקט זיך פון די אייער־

דער „ער״ איז געווען צעטראָגן, געשוועבט איבערן נעסט מיט מאָדנע אויסגעשרייען, געהראַכט יעדער מאָל דער „זי״ עפּעס אין מויל אַריין און געשפּרייזט אַרום דער סטאָ־ דאָלע גיך, מיט אַן איינגעקאָרטשעטן האַלז צווישן די פליגל.

די „זי״ האָט אַרויסגעלאָזט אַ מאָדנעם „קליו־קליו״. דער „ער״ האָט זיך צוגעזעצט, צעשפּרייט די פליגל און געזעסן ביים נעסט. ער איז אויף אַ רגע ווי צעטומלט געוואָרן, גע־ קוקט אויף דער „זי״, וועלכע האָט אַראָפּגעלאָזט פאַרשעמט דעם קאָפּ, ווי זי וואָלט זיך געבעטן: אַז כ׳בין אויף מיין וואָרט ניט שולדיק. אַ קליין געגזעלע האָט זיך אַרויסגע־ קייקלט פון דער אויסגעגעסענער שאָל פון אַן איי. דער בושעל האָט דערפילט, ווי אַלץ אין איר נעמט זיך טרייסלען און זיך אַ וואָרף געטאָן אויף דער „זי״, געפּליקט מיטן שנאָבל אירע פעדערן. די „זי״ האָט נאָך טיפער אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ, זיך נאָך נעענטער צוגערוקט צום „ער״ און זיך נישט געווערט. אַלץ אין איר האָט זיך געבעטן: שלאָג בעסער!

דער בושעל האָט אַ פּיק געטאָן דאָס קליינע געגזל מיטן שנאָבל, עס געכאַפּט פאַרן קעפּל און עס אַ שליידער אַראָפּ געטאָן פון דער סטאָדאָלע. ער האָט גענומען צעוואָרפן מיטן שנאָבל און מיט די לאַפּעס דאָס נעסט, מער זיך נישט אומגע־ קוקט אויף דער „זי״, געשטאַנען אַ ווײַלע און אוועק־ געפלויגן.

די „זי״ האָט זיך אויסגעגלייכט, גענומען שאַרפן אָן די ציין פון דער בראָנע איר שנאָבל און געטראַכט, אַז זי איז אַ פאַרלוירענע, אַז דער „ער״ איז געפלויגן זי פאַרמסרן פאַר דער סטאַדע.

די „זי״ האָט אויפגעהויבן איין פוס, גענומען שטאַרקער שאַרפן איר שנאָבל אָן דער בראָנע און זיך צעוויינט אויף איר שטייגער. זי איז געווען זיכער, אַז דאָס איז נישט איר שולד, אַז אַן אומגליק איז איר געשען, אַז זי וועט זיי דער־ציילן, די עלטסטע פון דער סטאַדע... זי וועט זיי ווייזן די צוויי קינדער, עכטע בושעלעך, מיט רויטע לאַפּקעס און רוי־טע שנאָבעלעך... און זי האָט זיך ווידער צעוויינט.

זעליק מיט רחלען זיינען געזעסן אויף דעם פּליט.

— דו ווייסט, רחל?

— וואָס?

— פון היינט אָן וועל איך קאָנען שווימען פּונקט ווי אַ קאַטשקע.

— ווי ר'נאָך?

— כ'וועל זיך אויפשניידן די פינגער פון — — —

— זאָלסט עס נישט טאָן, הערסט, זעליק! כ'וועל, אויף מיין וואָרט, אייביק מיט דיר זיין ברוגז, אייביק!

— אַז דו לאָזט נישט! הער מיך אויף־אָפּ:ער אויס!

— אודאי לאָז איך נישט.

— זעכט, כ'וועל נעמען די הייטלעך פון געגזענע לאַפּ־קעס, זיי אַריינמאַכן צווישן מיינע פינגער, זיי פעסט אַרומ־בינדן, ביז זיי וועלן זיך איינוואַקסן און דערנאָך — — —

— און בלוט וועט נישט גייז? — האָט אים רחל אי־בערגעריסן.

— אודאי וועט נישט גיין! אָפּעלאָ האָט מיך אויסגע־לערנט זיך צעשניידן אַ פינגער מיטן שאַרפסטן מעסער און ס'זאָל קיין בלוט נישט גיין, איר מאַמע איז דאָך אַ מכשפה!

— דו ביסט דאָך ברוגז מיט אָפּעלאָן?

— אודאי בין איך ברוגז! דו ווייסט, רחל, אָפּעלאָ האָט אַזאַ גראָז, אַז מע טוט עס אַ לעק, שלאָפט מען אַ גאַנצן מעת־לעת. גלויבסט נישט? אויף מיין וואָרט!

— האָט זי!

זיי האָבן אַ ווײַלע געשוויגן.

— זעליק, ס'איז טאַקע אמת, אַז אָפּעלאָס מאַמע גייט אין שיך פון מענטשישע אָדערן?

— אודאי. דו ווייסט, אָפּעלאָס מאַמע קאָן ווערן אַ שטרוי אויך, זיך באַהאַלטן אין קלענסטו שפּעלטל! זי איז דאָך אַן אמתע מכשפה!

די שטילע ווייסל האָט זיך געבלעזלט. פון די בלעזלינך זיינען געוואָרן קרייזן. די קרייזן האָבן זיך צעוואַקסן, איינ־

געשלונגען איינער דעם צווייטן, געוואָרן גרעסער און גרעסער און די תמיד רואיקע ווייסל, וואָס האָט אויסגעזען ווי א קרישטאָלענער שפיגל, איז ווי פאַרגליווערט געוואָרן, איינגעשלעפערט אַלץ אַרום.

א שוואַלב האָט דורכגעפלאַטערט, דערזען אין וואַסער גאָך שוואַלבן, האָט זי פון הימלעכקייט וועגן זיך אָפּגעשטעלט, איינגעטונקט דאָס שנאָבעלע, און די ווייסל האָט זיך אויף דאָס ניי צעבלעזלט.

זעליק האָט דערציילט, אַז אונטערן „שוואַרצן שטיין", אין אַ גלעזערנעם פּאַלאַץ וווינט וואַנדע, די קייסערין פון ווייסל. זומער, אין די גרויסע היצן, ווען די ווייסל ווערט פלאַך, פאַרקלייבט זיך וואַנדע מיט אירע שוועסטער אויפן שטיין און פאַרנאַרן צו זיך קליינע קינדער. זי האָט שוין אים אויך דריי מאָל געוואָלט כאַפּן, האָט ער אָבער אַזאַ שפרונג, אַז ער זאָגט אים, וואַקסט גלייך אויס אַ פייערדיקע רייף און זי קאָן צו אים נישט צו.

— זעליק, און צו וואָס האַרף וואַנדע אַזוי פיל קינדער?

— צו וואָס זי דאַרף זיי? זי קושט זיי אַזוי לאַנג, ביז די נשמה גייט זיי אויס און דעראָלט עסט זי אויף זייערע הערצלעך!

די קינדער האָבן דערזען, ווי אַ מחנה בושלעס קומען אַנצופליען, לאָזן זיך אַראָפּ אויף דער „קעמפּע" (אינזל), וואָס געפינט זיך אין מיטן דער ווייסל.

— דאָס גייען זיי פּראָווען אַ חתונה — האָט זעליק געזאָגט און זיך געווענדעט צו רחלען — קום, מיר וועלן צופֿאָרן מיט דעם שיפֿל.

זעליק האָט אָפּגעבונדן פֿונם פּליט דאָס שיפֿל. רחל האָט זיך אַרומגעקוקט, צי קיינער פֿון די היימישע זעט זיי נישט, און איז אַ טרייסלעכע אַרייגעשפּרונגען אין שיפֿל.

רחל האָט געקוקט, ווי די קליינע קרישטאָלענע וועלן פֿאַלדעווען זיך, שלינגען איין איינער דעם צווייטן, בלענדן די אויגן, איז זי פֿריילעכער געוואָרן און אַרויסגעלאָזט אַ מאָדנעם קוויטש.

זיי זיינען אַרויס אויף דער „קעמפּע”, אַרויסגעשלעפּט דאָס שיפֿל און זיך אויסגעצויגן אויפֿן גראָז.

די בושלעס האָבן זיך אויסגעשטעלט אין אַ האַלבן קרייז. אַן עלטערע פּאָר, ווי צוויי חשובע בעלי־בתים מיט פֿאַרלעגטע הענט, האָבן געשפּאַנט אין מיטן קרייז. דער „ער” איז געקומען צו פֿליען, געהאַלטן דאָס טויטע גענזל אין שנאָבל, עס אונטערגעטראָגן דער עלטערער פּאָר — נאַ, זעט!

די עלטערע בושלעס האָבן דאָס גענזל באַטראַכט, באַשמעקט, געוואָרפֿן מיט זייערע לאַנגע העלזער, געגודערט אויף זייער שטייגער און צוויי בושלעס זיינען אַוועקגעפֿלויגן.

— באַלד זיינען די בושלעס צוריק געקומען מיט דער „זי”. די שלוחים האָבן מיט „קליו־קליא, קליו קליא” איבערגעגעבן

דער „זי"ס טענות. די בושלעס האָבן זיך ווידער צעגודערט, זיך געקאָכט, אַרויס פון קרייז, זיך צונויפגעשטופּט אין איין קופּע און פון דערווייטנס האָט זיך געדאַכט, אַז אַ ברייטביייניק פּאַרזעניש מיט צענדליק בויגיקע קעפּ שטייט אין מיטן דער וויסל און שרייט „קליו-קליו,קליאַ-קליאַ"! —

די בושלעס האָבן אַרומגערינגלט די „זי". דער „ער" איז דער ערשטער צו, דערלאַנגט זיין וויבל אַ פּיק גלייך אין קאָפּ אַריין און פון אַלע זייטן האָבן זיך לאַנגע העלזער מיט אָפענע שנאָבלס געטראָגן צו איר, פעדערן האבן זיך

געדרייט אין דער לופטן און דער פויגל איז צעריסן געוואָרן אויף שטיקלעך.

עס איז געוואָרן שפּעט. רחל איז געזעסן און געוויינט, געוואוסט, אַז זי מיט זעליקן זיינען אין אַלעם שולדיק. זעליק האָט זי אויפגעהויבן:

— קום, רחל, מיר וועלן אהיים פאָרן.

זיי זיינען אַריין אין שיפל. שווערע וואָלקנס האָבן זיך מיט אַמאָל געגומען שניידן פון דער ווייסל, זיך אוועקגעשטעלט, ווי ווענט, ווי חורבות, און עס איז געוואָרן שטאָק־פינסטער. אַ בליץ האָט אָנגעצונדן די גאַנצע ווייסל. רחל איז צעטומלט געוואָרן פון צופיל ליכטיקייט, גאָר נישט געזען, פאַרגעסן, אַז זי איז אין שיפל, און איז אויפגעשפּרונגען. האָט אַ קראַך געטאָן אַ דונער, גלייך מע וואָלט שטיינערנע בערג צעריסן, און ס׳האָט אַ גאָס געטאָן אַ מבול.

רחל איז מער אין שיפל נישט געווען. זעליק האָט אַראָפּגעוואָרפן דאָס רעקל, געזוכט רחלען, זיך אַראָפּגעלאָזט אונטערן וואַסער — רחל איז נישטאָ.

די ווייסל האָט געשטורעמט.

שוואַרצע וואַלן, ווי צערייצטע חיות, מיט שוים אויף די מיילער, האָבן זיך אויפגעשטעלט אויף די הינטערשטע

פיס, געריעוועט, זיך געוואָרפן אויף זעליקן. און פון אַלע זייטן האָבן בליצן, ווי פּייערדיקע סטענגעס, אים געבלענדט די אויגן. דאָס שיפל איז שוין געווען ווייט פון אים, זיך געטראָגן אַליין איבער דער ווייסל. אַ וואָל האָט אים איינגע־הילט, און זעליק האָט דערפילט, אַז ס'ווערט אים גרינגער, האָט ער אָפּגעלאָזט די הענט און פיס און דערזען ווי אַ פּאַלאַץ מיט גרינע פּייערלעך שווימט צו אים. ... אייגעהילט אין ווייסלעכע בליצן, בלייבט הענגען אין דער לופטן. זי רופט אים צו זיך, ווייזט אים רחלען, שיקט צו אים בליצן, און די בליצן, ווי לאַנגע צונגען, ווערן אַלץ דינער. די בליצן קיצלען, קושן, ברענען, און זיין מאַמע שטייט איבער אים, קוועטשט ציטרין אויף צוקער און לעגט אים אין מויל אַריין. און מיט אַמאָל צעשפּרייט וואַנדע אירע וואַסערדיקע האָר, די האָר ווערן לענגער, וויקלען אים אַרום און, ווי דורך טויזנטער רינעס, שטראָמט וואַסער, פאַרלעשט די בליצן און ס'ווערט אים אַזוי גוט, אַזוי גוט און ער שווימט.

צענטראלער ביכער-לאגער
„קולטור-ליגע"
ווארשע לעשנא 40, ה. 11

3.